

Erik Christian Sørensens eget hus

Udgivet af Realdania By & Byg

ERIK CHRISTIAN SØRENSEN

Erik Christian Sørensen blev født i 1922 og døde i 2011. Han blev student som 20-årig og samme år startede han på Kunstakademiets Arkitektskole, hvor han tog afgang i 1947. I løbet af sin studietid var han i Stockholm, hvor han arbejdede for arkitekten Sven Markelius.

Allerede to efter sin afgang blev han ansat som lærer på Akademiet, og fra perioden 1961-92 fungerede han som professor i bygningskunst samme sted. Ved siden af sit arbejde på Kunstakademiet drev han fra 1952 egen tegnestue.

Erik Christian Sørensen har modtaget Eckersbergs Medalje i 1957, Træprisen i 1969, C.F. Hansen Medaillen i 1989 og Nykredits Arkitekturpris i 1991. En af hans bygninger blev i 1993 hædret som Building of the Year i England, og i 2007 modtog han Thorvald og Margot Dreyers Fonds Hæderspris.

Udvalgte værker af Erik Christian Sørensen:

- Virum Apotek, sammen med arkitekt Mogens Boertmann, 1952.
- Hotel Østerport, København, 1956.
- Sommerhus for filminstruktør og manuskriptforfatter Hagen Hasselbalch og hans kone Tata, Porto Peder, Mallorca, 1966.
- EDB og Revisionscentral for Danske Bank, København, 1964 og 1968.
- Vikingskibshallen, Roskilde, 1967.
- Crystallographic Data Centre, Cambridge Universitet, England, sammen med hustruen, arkitekt Cornelia Zibrandtsen, 1993.

Dertil flere enfamiliehuse, sommerhuse, erhvervs- og industribyggerier samt skriftlige arbejder.

Forord

I over 60 år har det hus, som den danske arkitekt Erik Christian Sørensen i 1955 tegnede til sig selv og sin familie, været en stor inspirationskilde for arkitekter i flere generationer – og ikke uden grund:

Det ikoniske enfamiliehus er ikke blot et stærkt personligt udtryk for et modernistisk arkitektursyn; det er også et hus, som imponerer ved en gennemført stringent og modulær opbygning, en fleksibel åbenhed, et sublimt samspil med haven og en elegant brug af træ som det altovervejende byggemateriale.

Da huset i 2005 blev fredet, blev det beskrevet som et hus, der “indtager en væsentlig plads blandt efterkrigsårenes danske enfamiliehuse som ét af de arkitektonisk særligt vellykkede, eksperimenterende pionerarbejder”.

I 2019 købte Realdania By & Byg huset og iværksatte en nænsom restaurering, der har sikret de unikke arkitektoniske og kulturhistoriske værdier for eftertiden.

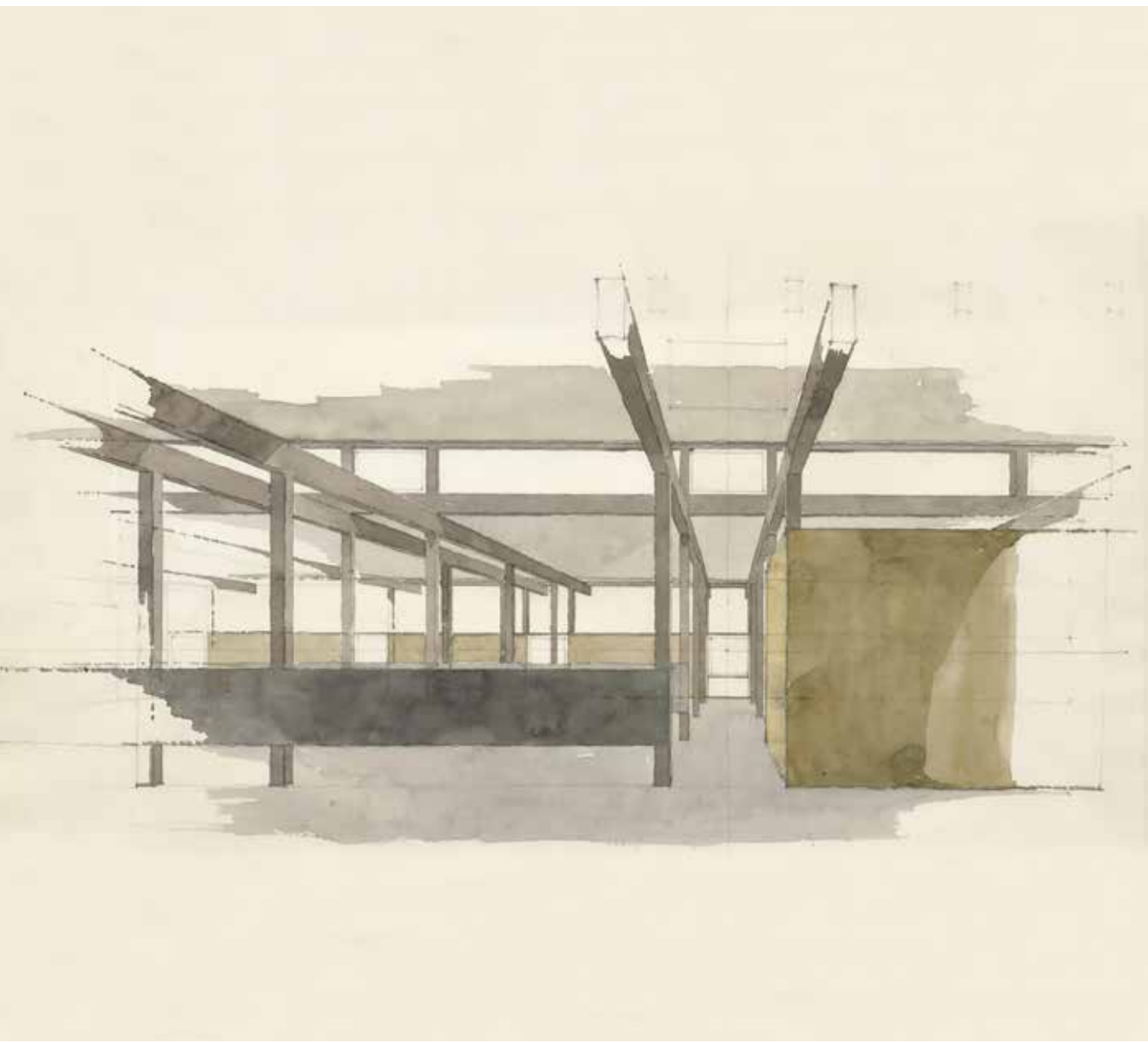
Erik Christian Sørensen boede i huset med den tilhørende tegnestue frem til 1969. Som professor på Kunstakademiets Arkitektskole i over 30 år og med markante bygningsværker som Vikingskibshallen i Roskilde og sit eget hus på Smutvej i Charlottenlund satte han tydelige aftryk i dansk arkitekturhistorie.

Husets sammenstillede moduler og åbne glaspartier danner rum og rumlige forløb, der er flydende, men alligevel klart afgrænsede og med tydelige funktioner. Den hjemlige varme og de nordiske toner fra de ubehandlede fyrretræsvægge går raffineret i spænd med tidens internationale arkitektur tendenser.

Huset er et elegant møde mellem den danske bygningskultur og de udenlandske impulser fra især Japan og USA, som i begyndelsen af 1950'erne inspirerede danske arkitekter, og om huset sagde Erik Christian Sørensen selv, at det var “en radikal fortolkning af det danske bindingsværkshus”.

Huset indgår i Realdania By & Bygs samling af ca. 60 historiske ejendomme, herunder flere af arkitekternes egne huse. Samlingen repræsenterer dansk bygningsarv gennem 500 år og er med til at fremme den levende bygningskultur.

Realdania By & Byg
Marts 2021

Erik Christian Sørensens eget hus

Af arkitekt og professor
Christoffer Harlang

*Tænk struktur før mur og plan
dyrk bindeled og fuge
tugt al teknik og alle planer
lad stoflighed få sin ret
kend dine vilkår
tag modus i beherkelse*

Sådan skriver arkitekten, professor Erik Christian Sørensen i sin bog “Poetik til Bygningskunst” fra 2003, hvori han har nedfældet nogle af sine indsigter i at bygge huse.

Erik Christian Sørensens udsagn skal man nok læse nogle gange, men så bliver de også meget givende for den, der ønsker indsigt i en af vore bedste arkitekters tankegange, og de er samtidig en god beskrivelse af de ideer, der ligger bag det hus, han knapt et halvt århundrede forinden, i 1954–55, opførte til sin familie og sin tegnestue på Smutvej 14 i Ordrup nord for København.

For huset på Smutvej med de flade tage over de lette facader, den store skorsten og de tynde vægge er netop bygget med mådehold – som en behersket struktur med en gennemdyrket stoflighed i en gennemtænkt konstruktion af stolper, tømmer, glas og murværk.

Det vil sige et meget enkelt, men rigt hus i simple materialer, sat sammen så det danner et harmonisk hele af umiddelbar skønhed.

Strukturtegnning udført af
Erik Christian Sørensen.
Tegningen afspejler det
konstruktive princip, som også
kendetegner huset på Smutvej.

Det er et meget moderne hus, som er barn af sin tid, men som i høj grad er baseret på indsigter og virkninger, der er helt tidløse.

Huset gør et indtryk, som er meget forskellig fra det, man får ved mødet med andre moderne træhuse fra den tid. Først og fremmest er det husets fine proportionering af alle bygningsdele og rum, der kvalificerer det; dernæst er det den raffinerede måde, som huset er disponeret på med den tætte rumlige sammenhæng mellem hus og have, der gør det særligt, og sidst men ikke mindst er det den usædvanligt kultiverede måde, hvorpå man ankommer til huset gennem en port.

Historisk foto af husets tegnestuefløj med Erik Christian Sørensens gennemlyste kontor.

Portræt af arkitekt
Erik Christian Sørensen,
formentlig fra starten
af 1950'erne.

På husets sydfacade ses i venstre side den stensætning med hæk, der deler havearealet på tværs og er en videreførelse af husets indre linjer og opdeling.

Huset og haven

Huset ligger diskret tilbagetrukket på et plateau let løftet fra den skrånede vej. Fra vejen fremtræder huset bag den høje hæk ikke meget synligt, men man aner dets tilstedeværelse som en lav markant komposition af flade tage med udhæng, lave mure og glaspartier og med en høj skorstenspipe.

Fra Erik Christian Sørensens egen beskrivelse af huset dateret 12. oktober 1955 hedder det: "Grunden er planeret ved afgravning og påfyldning, sådan at en gårdsplads og to haverum ligger i et plan 20 cm under det én-etages hus' gulvplan. Det gamle terræn og tiloversbleven jord danner et plateau kantet af et kampestensdige ½ m over førstnævnte."

Huset er altså løftet op fra vejen, og man kommer til det ad den svagt stigende stikvej fra Smutvej, der fører ind gennem huset og videre ind i gården. Gårdrummet er belagt med perlegrus, og det er et formelt, men også et meget venligt ankomstrum, der rammesætter begivenhederne og er klart defineret af husets to lave længer, af beplantningen og af stendigerne.

Havens rum og husets rum

Husets struktur udgøres af de to lave længer i mørkebrunt træ, som er dannet af en række moduler over en T-formet plan, der skaber et varieret og underdelt forløb af rum både inde i huset og ude i haven. Havens rum er lige så vigtige som husets indre rum, og havens underdeling i tre meget forskellige rum mod vest, sydvest og syd er skabt i en udformning og med proportioner og karaktertræk, der viser sammenhængen til husets indre.

Ankomsten til huset sker via den lille stikvej fra Smutvej og ind i gårdrummet, der er belagt med perlegrus.

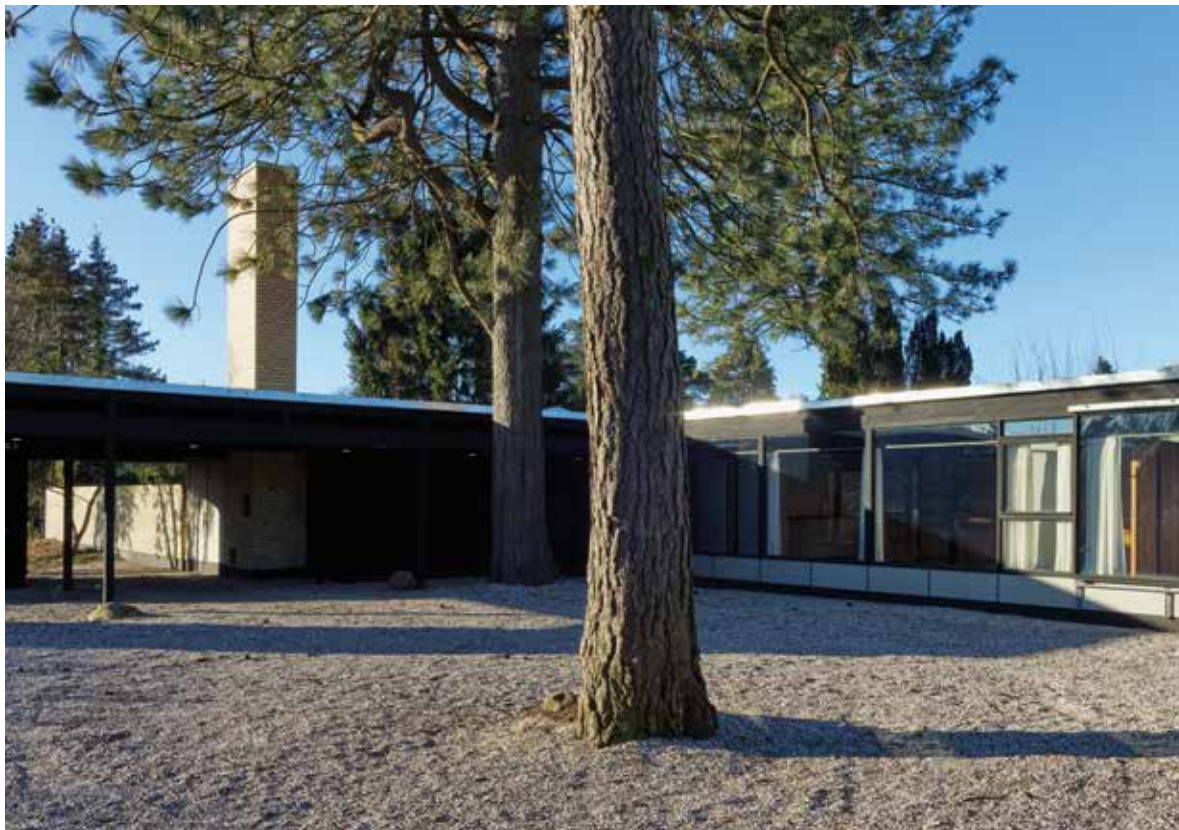

Førløbet af de lave stendiger, havens niveauskift og de lette tømmerkonstruktioner giver sammen med beplantningen en række meget forskelligt orienterede og stemningsfyldte haverum.

Af Erik Christian Sørensens egen haveplan dateret 16. april 1958, altså tre år efter indflytningen, kan man på plantebetegnelserne se, hvilken opmærksomhed og omtanke beplantningens karakter, omfang og placering har haft, og hvordan huset, den eksisterende beplantning og det nyplantede er tænkt sammen.

Håndskriften på haveplanen er usædvanligt sirlig, måske så familiens gartner, Lunau fra Vilvorde Planteskole, havde mulighed for at tyde den, og den viser et blommetræ og en guldragn mod vejen; et stort stedsegrønt fyrretræ, Pinnus Panderosa, der stadig står i gården, i dag meget mægtigt; en beplantning

Historisk foto af gårdspladsen fra dengang, huset blev opført. Huset ligner sig selv, og kun beplantningen afslører tidens gang.

Via gårdspladsen er der adgang til både boligen og tegnestuen. Også port og garage er en integreret del af huset.

af tre æbletræer i haverummet mod vest, og i pergolaen mod sydvest som afskærmning mod vejen ni tujaer i en buet formation. Ud for opholdsrummet stod indtil for få år siden et markant birketræ på plænen, der gav karakter og skygge til det sydvendte haverum.

Hus og have som en rumlig helhed

Huset er ikke – som det ellers ofte ses i mange moderne enfamiliehuse – tænkt som et arkitektonisk objekt lagt på en flade med en mere eller mindre vellykket sammenhæng de to imellem. Nej, arkitekturen på Smutvej er udviklet i en tæt gensidighed hus og have imellem. Huset og haven er udviklet som en rumlig helhed, hvori der er indgået en række forberedende overvejelser for den måde, som begge dele er udviklet på, og den måde de griber ind i og ud af hinanden på.

De cylinderformede lamper er tegnet af Erik Christian Sørensen. De danner et vandret bånd fra garagen gennem porten og entreen og ud ad bagdøren til arealet foran køkkenet.

Huset er opført næsten udelukkende i træ – med undtagelse af havemuren og skorstenen, der begge er udført i gul tegl.

Huset skriver sig således ind i en kultur, som Erik Christian Sørensen livet igennem havde et tæt forhold til, og som blandt andet i den engelske have- og bygningskunst demonstrerede sine overbevisende virkninger. I de fine engelske huse af blandt andre arkitekterne Edwin Lutyens og Baillie Scott – som Erik Christian Sørensen kendte godt og brugte som referencer i sin undervisning på Kunstakademiets Arkitektskole – begynder arkitekturen ikke ved hoveddøren eller ved soklen, men ved havemuren og havens rum, og arkitekturens dele var tænkt, udført og oplevet uadskillelige fra husets indre som møntens to sider.

Stuen er husets største rum, og via en foldedør kan spisestue og stue flyde sammen. Gulvet er belagt med de originale skiferfliser.

Billedkunsten og bygningskunsten

Da huset blev bygget, opførte Erik Christian Sørensen mod sydvest en meget enkel lille konstruktion som en pergola med åse båret af tolv stolper, men denne findes desværre ikke længere. Den var en åben struktur, der var afledt af og i tæt samklang med husets hovedstruktur, og den fortalte sammen med huset, hvordan en struktur dannet af stolpe, ås og lægte har forskellige muligheder for at danne rum og for at danne et sted med ly og læ. Pergolaen fik aldrig nogen egentlig funktion; den blev et ubeboet rum i haven, og med årene overtog beplantningen den, så den til sidst helt forsvandt.

Et af husets vigtigste elementer er den gule teglstensmur, der vinkelret på husets hovedretning lukker af mod vejen og leder ind i huset og videre ind i gårdrummet. Det er her, man ankommer, og det er her, man bliver modtaget. Ifølge Erik Christian Sørensens egen beskrivelse fra husets opførelse skulle havemuren have været kalket, men det blev den aldrig; den forblev i blank gul mur, der patinerede smukt.

På murens inderside mod haven udformede Erik Christian Sørensen et relief i teglsten, der tilfører murens stramme væv en opløst, næsten ruinøs karakter, der i dag er meget virkningsfuldt forvitret.

Relieffet på muren i haven findes der ikke tegninger til. Erik Christian Sørensen har angiveligt aftalt udførelsen på stedet med mureren, mens huset var under opførelse, og relieffets fortættede komposition korresponderer fint med, at muren strækker sig ind i husets midte og her skaber et hul til et ildsted på gulvet.

Relieffet i havemuren er skabt af Erik Christian Sørensen.

Skorstenen – en væsentlig del af husets komposition

Ligesom Erik Christian Sørensen hele livet var optaget af at tænke have- og bygningskunsten sammen, var han tilsvarende optaget af billedkunstens og bygningskunstens mellemværende, og han har fortalt, at han som ung gerne ville have været billedhugger. Han var nær ven med billedhuggeren Søren Georg Jensen, til hvem han tegnede et hus med atelier, og han var livet igennem en stor beundrer af Gerhard Hennings og Aristide Maillols kunst.

I et af de sidste huse, han opførte, Cambridge Crystallographic Data Centre i England, bygget i 1992, skabte han et stort relief i facadens murværket mod vejen. Motivet her er mere ekspressivt og dramatisk end relieffet på Smutvej med forrevne flader i tegl og indlagte flader i krystaller.

På hans eget hus på Smutvej, er skorstenspipen med til at give kompositorisk pondus, og med sin drøjde er den helt afgørende for oplevelsen af huset. Den er opført i blank mur, men har undervejs haft sort afdækning øverst, og i mange år stod den på Erik Christian Sørensens foranledning tjæret sort.

Vinduesfagene er skabt med et smalt brystningspanel, der kan åbnes og sørge for udluftning. Den smalle vinduesstribe under panelet gør udtrykket let.

Skorstenspipen er med til at give huset pondus og bidrager til den samlede oplevelse af huset.

Husets konstruktive hovedprincip er et tredimensionelt stolpe-åsesystem af sortmalet fyrretræ.

Konstruktionen og disponeringen

Husets længe mod vejen er 16,8 x 6,7 m og udgør dermed ca. 112 m². Længen er opbygget over et konstruktivt hovedmodul på 2,1 x 3,35 m og består af i alt otte moduler à 2,1 m i hovedretningen og to moduler à 3,35 m i bredden.

Konstruktionen er dannet af stolper og åse og spær i træ og underdelt af bræddebeklædte vægge på synlig tømmerkonstruktion. Det fine tømmer- og snedkerarbejde er omhyggeligt udført af snedkermester Svendsen i Ordrup efter ganske få tegninger. Svendsen leverede også tegneborde med bukke til tegnestuen og alt andet inventar i træ, herunder de skabe, garderobeskabe og køkkenskabe, som Erik Christian Sørensen tegnede til huset.

Mellem stolperne består husets ydervægge dels af glasfyldninger, dels af bindingsværksbeklædte listedækkede brædder, med undtagelse af de to gavle tæt på skel, som har eternitbeklædning. Glasfyldningerne var oprindeligt to-lags såkaldt "Polyglas" indsat med påskruede glaslister og i aluminiumskit. I sydfacaden er der foruden et skydedørsparti også glasfyldninger omkring en indsat klap til at åbne, bag hvilken varmeapparaterne var installeret. Klappen er en træramme med eternit på begge sider. Indvendige døre er udført i møbelplade.

Gradueret lysindfald

Opholdsrummet var oprindeligt ét stort rum i sammenhæng med spisestuen, men det blev tidligt delt i to af en skillevæg med foldbare døre udført som de øvrige vægge i huset, dvs. med lodret bræddebeklædning i fyrretræ.

Boligens mest markante rum er opholdsstuen, der har en kvadratisk grundplan med 6,7 m på tværs og tre fag à 2,1 m i husets længderetning samt gråt skifergulv i kvadratiske 30x30 cm fliser og et muret ildsted på gulvet. Rumets tre store vinduespartier mod syd lyser rummet op og syer det sammen med haven udenfor.

Vinduespartiet er todelt, hvor det ene parti er udført med en skydedør, der er ført til gulv og har lukkede felter med ventilklap mod loftet, og det andet parti er med vandret brystning, fri af gulvet og med indbygget varmeapparat og glasfelt mod loftet. Lyset bliver graderet af indfaldet fra de vandrette felter, som også betoner trækonstruktionens evne til meget nuanceret at lade sig udfylde af eller gennemlyse som en sprød struktur.

Mens han boede i huset, foretog Erik Christian Sørensen en række ændringer. Han var optaget af at graduere lyset, som visse steder i huset blev opfattet som blændende, og han indbyggede omkring 1960 en række oven-

Foto fra omkring 1960 af stuen med de fritstående Poul Kjærholm-sofaer. Reolen på bagvæggen og lampen ved siden af pejsen er originale fra husets opførelse

Fotos fra sidst i 1950'erne af datteren Anne i børneværelset, som dengang var udstyret med en håndvask, og hustruen Karin Tholstrup i køkkenet.

lys i tagfladerne for at reducere blændingen i rummene. Enkelte blev senere udstyret med træriste for at begrænse lysindfaldet.

En smuk og virkningsfuld konstruktion

På tværs af huset danner de spinkle, sorte bjælker mod det hvide loft en elegant rytme, og de hviler på den langsgående ås, der er båret af to spinkle stolper. Den ene stolpe står i gavlen og er som husets øvrige stolper sortmarkeret; den anden står frit i rummets to tredjedels-punkt.

Den konstruktive markering af bjælker, ås og stolper med to retvinklede retninger, der mødes i et kryds, er usædvanlig og meget karakteristisk for huset og for Erik Christian Sørensens evne til at arbejde med konstruktionen som rumdannende element. Den giver en særlig rumlig karakter, som er meget anderledes end den, der ellers typisk ses i den samtidige arkitektur, som kan være tilbøjelig til at underdele rummet med sine konstruktive delinger i kun én retning.

Erik Christian Sørensens kryds-konstruktion er langt mere rumligt kompleks og virkningsfuld, og han genbruger den efterfølgende i flere af sine bygninger, blandt andet i Vikingskibshallen ved Roskilde, opført i 1969, hvor de store betonkonstruktioner på langs og på tværs af huset i dobbelt takt giver tilsvarende virkninger.

I rum, der er formet efter dette princip, fornemmer man, at rummet samler sig mere om én, og konstruktionen giver en helt anden fylde i oplevelsen af rummet – også i rum af meget beskedent størrelse. Rummet opleves ikke som skivedelt i to, men opleves så at sige ægte rumligt i alle tre dimensioner. På Smutvej giver denne konstruktion en usædvanligt smuk indramning af opholdsrummets møblering ved ildstedet, og i tegnestuen og i soveværelset mod vest ses også denne karakteristiske løsning, hvor konstruktionens tredelte ortogonalitet sætter et rum, der har præg.

Vikingskibshallen i Roskilde er tegnet af Erik Christian Sørensen i 1969.

Køkken efter amerikansk forbillede

Til opholdsstuen tegnede Erik Christian Sørensen et lavt lille bord udført med inderstel i svejset rundjern og med rektangulær sort skifterplade i to dele, og til at tegne en sofa, som skulle hænge på væggen, fik han hjælp af den dengang meget unge møbelarkitekt Poul Kjærholm.

Sofaen var med ophæng i fladstål og med knappede hynder i skind. Den blev senere sat i produktion hos fabrikant Kold Christensen under navnet PK 26, men Erik Christian Sørensen var ikke tilfreds med den i rummet; han syntes, at dens vandrette figur kom i konflikt med væggenes lodrette rytme, sat af de sorte stolper. Så Kjærholms sofa blev taget ned og i stedet sat op på Hotel Østerport, som Erik Christian Sørensen opførte i 1956. I stedet tegnede Poul Kjærholm på Erik Christian Sørensens foranledning en fritstående sofa til rummet, og den blev sidenhen en af Kjærholms kendteste møbler under navnet PK 31/3.

Køkkenet på Smutvej var efter amerikansk forbillede et beskedent åbent køkken med vandrette vinduespartier, som i hverdagen dannede overgang til husets mere private afdeling med bad, børneværelser og soverum og med indbyggede skabe, korkgulve og lette trævægge.

Tegnestuefløjen på Smutvej med Erik Christian Sørensens kontor. Under vinduerne sidder en skinne, så vinduet kan køres til siden og skabe fri adgang.

Historisk foto af husets sydfacade.
Bemærk husets oprindelige, væghængte sofa langs stuenes
bagvæg. Sofaen blev senere flyttet til Hotel Østerport,
som Erik Christian Sørensen tegnede i 1956.

Hovedhuset og tegnestuen

Husets forstue er et særskilt rum med gæstetoilet og garderobe, og som en selvstændig smal længe vinkelret på boligens brede længe adskiller forstuen således boligen fra tegnestuen.

Boligens hoveddør er kraftigere dimensioneret end tegnestuens mere spinkle parti, så der derved opstår en arkitektonisk markering af forskellen mellem hovedhuset og det tilliggende spinklere hus, der mere hører haven til. Længen med forstue og tegnestue er kun 4,2 m dyb og med en hovedtakt i facaden, der er en anelse kortere end boliglængens, nemlig 2 m, underdelt i en takt på 1 m. Tegnestuen er ikke stor, og dens rum er underdelt i to.

Bagerst mod gavlen lå oprindeligt Erik Christian Sørensens gennemlyste kontor med en lukket endevæg og glaspartier mod haven og mod gården. Her drev han sin tegnestue fra 1955 til 1963, typisk med to til tre medarbejdere, som var placeret i ét rum med langsgående åse og en stolpe placeret i rummets midte.

Tanker om udvidelse af tegnestuen

Her sad i 1956-63 blandt andre arkitekterne Søren Koch, Ole Dreyer, Erik Korshagen, Knud Holscher og Nils Fagerholt. Opgaverne var enfamiliehuse og kontorbygninger for Landmandsbanken på Lersø Parkallé samt medicinalvirksomheden Lundbeck i Valby og Hotel Østerport. Sidstnævnte tegnede Knud Holscher på, og blandt de meget yndefulde enfamiliehuse, som blev skabt i disse år, var blandt andet et hus i Cambridge i England for familien Kennard, som Nils Fagerholt tegnede på i 1959.

I boliglængens vestlige gavl er der direkte adgang fra børneværelset til haven. Skodderne kan sættes for døren og skærme for sollyset.

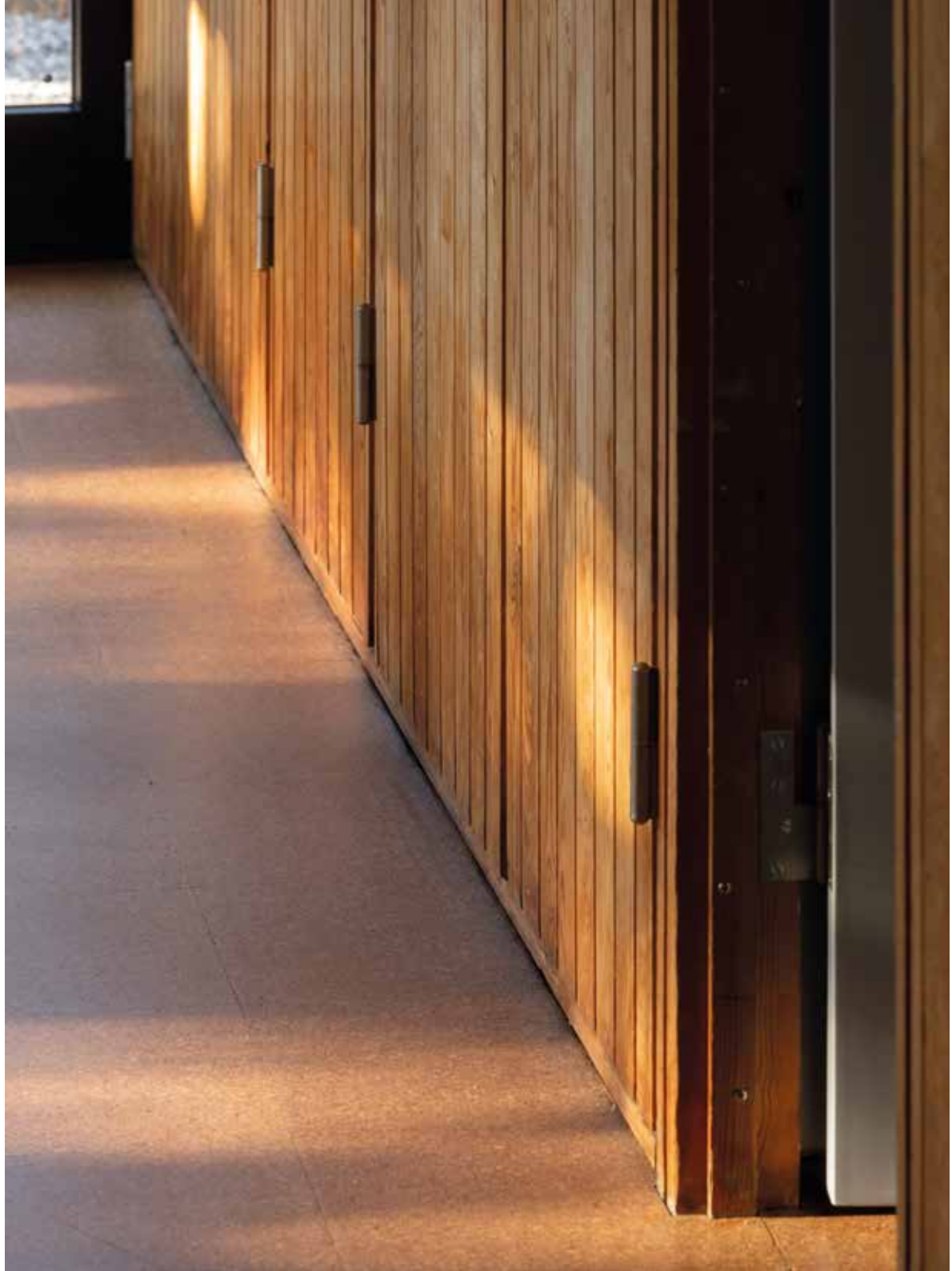
Tegnestuen med Erik Christian Sørensens kontor bagest. Gulvet er belagt med et gråt gummigulv i stil med det oprindelige.

Tegnestuen voksede, og Erik Christian Sørensen købte nabogrunden med henblik på udvidelse, og han skitserede flere udbygningsplaner som fortsættelser af husets struktur. I udbygningsplanerne fortsatte han sproget fra det oprindelige hus, og de efterladte skitser viser mange forskellige variationer af delikate træstrukturer og murede skiver med sprøde flade tage.

I 1964 flyttede Erik Christian Sørensen og hans tegnestue imidlertid ud af huset, og tegnestuen blev inddraget som en del af boligen, hvor ekskone, kunstneren Karin Tholstrup, og børnene blev boende. Kontoret i gavlværelset blev en overgang til soveværelse, og glaspartiet mod haven blev erstattet af en lukket væg med lodret træbeklædning i stil med husets øvrige beklædning. Tegnestuen fungerede indtil 1994 som Karin Tholstrups atelier, og for at få bedre kontakt mellem atelier og have blev der i 1980'erne indsat en almindelig standarddør med glasfyldning.

Ejendommen i tal:
Grunden udgør 1212 m².
Boligen udgør 139 m².
Erhvervsdelen udgør 49 m².

Strømningerne og inspirationen

Da huset på Smutvej stod færdigt i efteråret 1955, fik det megen opmærksomhed, og det blev straks opfattet som sin samtids måske mest raffinerede fortolkning af de internationale arkitekturstrømninger, som på det tidspunkt netop var nået Danmark fra USA, og som prægede mange huse i årene herefter.

I dag opfattes huset som en fornem repræsentant for et moderne hus fra anden halvdel af det tyvende århundredes Danmark, og det udgør stadig den dag i dag en stor inspiration for arkitekters arbejde både herhjemme og i udlandet.

Der er flere årsager til, at huset på Smutvej har fået denne meget fremtrædende position i dansk arkitekturhistorie.

For det første var huset et af de allerførste huse i Danmark, der blev opført i det nye arkitektursprog, som senere skulle præge så mange huse overalt i verden.

For det andet var Erik Christian Sørensens fortolkning af den nye arkitektur mere kompleks i sin rumlige komposition end de samtidige og efterfølgende huse, og for det tredje var dets proportionering af både rum og detaljer meget elegant udformet.

Og så havde husets enkle fremtræden og materialeholdning også en resonans i det danske bindingsværkshus, som Erik Christian Sørensen selv har omtalt, hvor rytme og konstruktiv klarhed er kendetegnet.

Stemningsbillede fra børneværelset. I soveafdelingen ligger et gulv af korkfliser. Børneværelset og forældrenes soveværelse er adskilt af en skabsvæg.

Inspireret af svenske arkitekter

Erik Christian Sørensen fandt sin inspiration til huset flere steder. Som ung måtte han i lighed med mange af sine jævnaldrende og ældre kollegaer under den tyske besættelse af Danmark bosætte sig i Sverige, hvor han arbejdede på et arkitektkontor i Stockholm.

Opholdet gav ham en stor fortrolighed med svensk kultur og bygningskunst, som i de år stod meget stærkt med Gunnar Asplund, Svend Markelius og Sigurd Lewerentz som de førende moderne arkitekter. Især Asplunds og Lewerentz' samarbejde om landskabet på kirkegården Skogskyrkogården i Stockholm var til stor inspiration for Erik Christian Sørensen. De fornemme bygninger, som Asplund og Lewerentz tegnede, var følsomt udviklet i gensidighed med have- og landskabsplaner og umiskendeligt gustavianske i deres charmerende karakter. De var meget forfinede og elegante i deres

Børneværelset strækker sig over tre moduler – det ene med en skrivebordsplade, hvor børnene kunne fordybe sig.

Køkken og spisesstue kan stå i åben forbindelse eller adskilles af de grå skydelåger. Køkkenet står stort set originalt.

proportionering og detaljering og altid meget rige i materialernes stofflige virkninger.

For de unge danske arkitekter, som i de år boede i Stockholm, blev dansk enkelthed løftet af svensk lyrik. I Stockholm vakte også et japansk tehus på Etnografiska Museum opsigt, og mange år senere, i 1999, skrev Erik Christian Sørensen et essay om sin tid i Stockholm, og hvad tiden havde betydet for ham.

Et lille lysthus ved bredden af det, han kalder “en af Stockholms mange vandveje” er taget med som illustration i artiklen, fordi “vi var meget optaget af den svenske kærlighed til modstilling af størrelsesorden. Hvad enten den er som Asplunds delikate udhæng, sat på de store slette facadeplaner af Skogskyrkogårdens kapel, eller er et ekko af gustaviansk stil i vor tids tømrer- og snedkerarbejder. Den lille pavillon står her lige ud til det store vand. Vi kunne også sådant herhjemme, førend skønvirketiden vakte bønderne i os.”

Om at tegne et sted

I en samtale med forfatter Kim Dirckinck-Holmfeld fortalte Erik Christian Sørensen i 1993 om sine forbilleder: *"Og selvfølgelig fra Mies van der Rohe, hvis tidlige gårdhavehuse jeg altid har beundret og prøvet at leve mig ind i. Altså den amerikanske træhustradition plus noget så pæredansk som Frilandsmuseet! Det sjællandske eller en anden egns bindingsværksgårde. Her når det enkle materiale og brugen af det fra sted til sted en genkendelig afklaring. I Smutvej, som allerede dannede skole i undervisningen [min], inden det blev bygget, søgte jeg de simple virkninger, rensset for overflødighed. Jeg ville vel i grunden ind til arkitekturens basale virkemidler, proportion, rytme, lys, stoflighed – måske først og fremmest dette lette, lyse; det som lader det ydre om et hus og det indre gå sammen; tegne et sted."*

Formprincipperne og proportionerne

Den tyskfødte arkitekt Mies van der Rohe, der blev en indflydelsesrig arkitekt i det tyvende århundrede, tegnede i 1923 et meget omtalt projekt til et landhus i mursten. Huset blev ganske vist aldrig bygget, men det har lige siden haft stor betydning for udviklingen af det moderne hus og dermed også for tankerne bag huset på Smutvej – ikke mindst de lange mure, der skyder sig ud fra planen.

Hvor man tidligere opfattede et hus som en lukket form med huller i eller som en klump, man formede en figur med, udviklede Mies van der Rohe i sit projekt helt nye ideer om huset som en struktur, der var en rumlig åben komposition, som hovedsageligt bestod af gulve og flade tage og lodrette vægskiver, der så at sige gled over hinanden og derved dannede et flydende rum uden afslutning.

Husenes planer var fleksible for ombygninger og forandringer, og de var ligesom facaderne ikke længere symmetriske, og eftersom husene var båret af stolper og vægskiver, behøvede facaderne ikke længere være bærende. Mies van der Rohe og andre med ham var optaget af vækst, fleksibilitet og transparens. Tænkningen var ikke alene inspireret af tidens nye billedkunstneriske abstrakte kompositioner, der kunne glide næsten umærkeligt over hinanden; den var også hjulpet på vej af den teknologiske udvikling, der muliggjorde glaspartier i meget store formater.

Mies van der Rohes idealer fra landhuset blev siden udviklet i forskellige retninger og fortolkninger, og hans ideer fik kolossal betydning for den

Huset komposition af flade tage med udhæng, lave mure og glaspartier skaber en elegant helhed, inspireret af japansk arkitektur og stil.

moderne arkitektur – også i Danmark, hvor hans betoning af både struktur, detalje og stoflighed stadig er en reference.

Nogle af inspirationskilderne for modernismens danske arkitekter:

Inspirationen fra Amerika

I årene efter Anden Verdenskrig blev der på den amerikanske østkyst og vestkyst bygget en række enfamiliehuse, der kan ses som fortsættelser og fortolkninger af Mies van der Rohes ideer. Med inspiration fra den traditionelle japanske arkitektur tegnede blandt andre arkitekterne Walter Gropius, Charles & Ray Eames og Marcel Breuer elegante og raffinerede huse, hvor åbne planer med spinkle konstruktioner og fine proportioner opløste adskillelserne mellem rummene, og hvor glas fra gulv til loft knyttede ude- og inderum sammen.

Disse huse vakte stor opmærksomhed i hele verden, og de fleste danske arkitekter havde et godt øje til dem. Køkkenet fik beskeden plads, men en fremtrædende position i disse moderne boliger, der typisk var opført i ét plan med flade tage, ofte båret af sortmalede træstolper og med store opholdsrum med ildsteder samt glaspartier, pergolaer og carport til familiens nye vigtige medlem, bilen. Det var nye huse, og det var meget karakterfulde huse med stor opmærksomhed på bygningens konstruktion og på elegante sammenføjninger af bygningsdele og fine materialevirkninger, ofte placeret i naturskønne omgivelser eller i storbyernes nye forstads kvarterer.

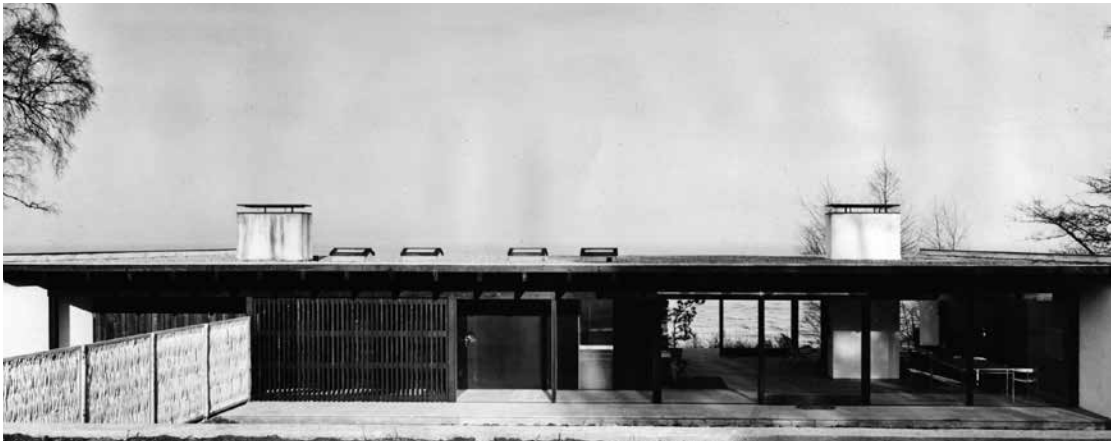
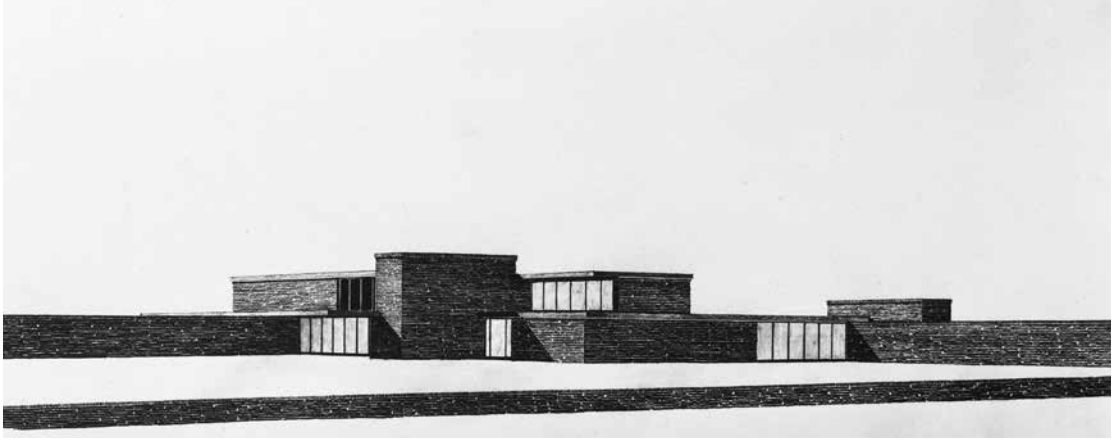
Landhaus in Backstein af arkitekt Mies van der Rohe, 1923.

Arkitekt Halldor Gunnløgssons eget hus ved Rungsted Kyst, 1958.

Skogskrematoriet, Skogskyrkogården, Monumenthallen af arkitekt Gunnar Asplund, 1935-40.

Dansk fortolkning af de nye strømninger

Jørn Utzon var blandt de første til at lade sig inspirere af den nye amerikanske arkitektur i det hus, han i 1952 byggede til sig selv og sin familie i Hellebæk i Nordsjælland. Huset er en lav længe med fladt tag, hvor en langsgående mur giver ly for boligens åbne terrasserede plan med pejs og køkken i en muret kerne. I 1958 byggede også arkitekten Halldor Gunnløgsson i Rungsted et hus til sig selv inspireret af disse nye ideer, og nær ved byggede arkitekterne Hanne og Poul Kjærholm i 1963 deres eget hus.

Amerika og Danmark

Når indtrykkene fra den amerikanske efterkrigstid fik så stor betydning for 1950'ernes og 1960'ernes danske arkitektur, skyldes det ikke mindst, at der i årene umiddelbart efter krigen blev skabt personlige kontakter mellem det blomstrende amerikanske arkitektmiljø og den nye generation af unge talenter i dansk arkitektur.

Jørn Utzon og Erik Christian Sørensen var blandt dem, der i 1948-49 besøgte USA og kom hjem med inspirerende indtryk af den nye tids nye arkitektur. Mellemmanden var arkitekten Kay Fisker, der fra sin position som en af landets absolut førende arkitekter og professor på Kunstakademiets Arkitektskole havde tætte personlige forbindelser til de nye stærke arkitektmiljøer, der var blevet etableret på den amerikanske øst- og vestkyst.

Inspirationen fra Bauhaus

På østkysten omkring Boston havde Mies van der Rohe, Marcel Breuer og Walter Gropius som flygtninge fra Nazityskland etableret sig i 1930'erne, og med udgangspunkt i deres fælles fortid som lærere på Bauhaus i Tyskland skabte de her nye og meget inspirerende læringsmiljøer på arkitektskolerne og på deres tegnestuer.

Under indtryk af tidens nye tekniske muligheder udviklede og kultiverede de den moderne arkitekturs formsprog, og deres nye huse blev både lettere og mere avancerede end nogensinde før.

På Erik Christian Sørensens hus er spærerne på sydsiden ført ud gennem facaden, så de danner et udhæng, der skærmer for solen.

Vækstprincipper og variation

Væk var det grundmurede hus som klump, og væk var functionalismens hvide kubisme; i stedet var husene elegante strukturer inspireret af vækstprincipper og variation gennem addition. Mere med mindre, let og sprødt.

Især Marcel Breuers, Richard Neutras og Raphael Sorianos uformelle, men fuldstændigt gennemdyrkede små huse i træ gjorde indtryk, og deres fortolkninger af det gode – og absolut moderne – liv i de åbne opholdsrum med ildsteder, butterflystole og carport, det hele gerne i hvidkalket tegl og eksponerede sortmalede tømmerkonstruktioner, vandt genklang hos de unge danske arkitekter, der genfødte indtrykkene i dansk fortolkning.

Ved bagdøren foran køkken og badeværelse er husets konstruktion ført ud gennem facaden uden tagoverdækning.

OM FORFATTEREN

Christoffer Harlang er en dansk arkitekt, designer, forfatter og professor ved Kunstakademiets Arkitektskole. Han tog afgang fra akademiet i 1983 efter at have studeret hos Erik Christian Sørensen. I perioden 2004-2007 var han formand for bestyrelsen af Statens Kunstfond og fra 2007 formand for det Særlige Bygningssyn under Kulturministeriet. I 2008 blev han udnævnt professor i kulturalry, transformation og restaurering ved Institut for Bygningsskulptur på Kunstakademiets Arkitektskole.

© Marts 2021

Erik Christian Sørensens eget hus

1. udgave. 1. oplag

ISBN 978-87-93746-37-4

Udgivet af: Realdania By & Byg.

Tekst og redaktion: Arkitekt og professor Christoffer Harlang og Realdania By & Byg.

Layout og tryk: OAB-Tryk ApS, Odense.

Side 8, 9, 14, 27, 30 og 31: Else Tholstrup, Kgl. Bibliotek - Kunstbiblioteket.

Side 6 samt indersiden af flapperne: Erik Christian Sørensen, Kgl. Bibliotek - Kunstbiblioteket.

Side 26 og 29: Keld Helmer-Petersen, Kgl. Bibliotek - Kunstbiblioteket.

Side 45 øverst: Mies van der Rohe, Bauhaus-Archiv Berlin, BONO.

Side 45 midten: Keld Helmer-Petersen, Kgl. Bibliotek - Kunstbiblioteket.

Side 45 nederst: C.G. Rosenberg, ArkDes Collections, Arkm.1994-112-5096.

Øvrige fotos samt omslag: Anders Sune Berg.

Realdania By & Byg fører Realdanias mission og strategier om livskvalitet i det byggede miljø ud i livet. Når vi investerer i ejendomme og arealer, sker det for at udvikle eller sikre kvaliteter, som ellers ville gå tabt, og vi går typisk kun ind i projekter, som andre ikke kan løfte. Vores samling af unikke historiske ejendomme rummer væsentlige eksempler på arkitektur og byggeskik fra middelalder til nutid, og vi giver interesserede mulighed for at komme helt tæt på restaureringen og vedligeholdelsen.

Realdania By & Byg er et helejet Realdaniaselskab.